

La 22 mai 1976 a sosit în țara noastră Dr. Ioachim Held, conducătorul Departamentului de relații Externe al Bisericii Evanghelice din R. F. G. În timpul vizitei în țara noastră Dr. Held a avut întrevederi cu reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române, a făcut un schimb de păreri cu teologi ortodocși români, îndeosebi, în problema rolului teologiei ortodoxe în contextul larg al ecumenismului actual și a posibilității începerii unui dialog teologic între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică din R. F. G.

Oaspetele a vizitat, de asemenea, și Biserica Luterană C. A. din Sibiu.

Între 9-13 iunie 1976, au avut loc, la Viena, lucrările Secretariatului Internațional al Conferinței Creștine pentru Pace la care Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de P. C. Pr. Ilie Georgescu. Cu acest prilej s-a făcut o analiză a activității desfășurate de C. C. P. în perioada aprilie-iunie 1976, și s-au conturat acțiunile sale viitoare.

O atenție deosebită s-a acordat relațiilor Conferinței Creștine pentru Pace cu grupările de creștini din Asia și Africa.

Diac. V. AXINIA

MMS 1976/7-8.

Studii

Crucea și innoirea creației în învățătura ortodoxă

Într-un articol publicat acum câțiva ani, într-o revistă engleză și intitulat «Lumea ca dar sacrament al iubirii lui Dumnezeu»,¹ am subliniat caracterul pozitiv al lumii, manifestare a iubirii lui Dumnezeu față de oameni. Într-un alt articol, publicat în aceeași revistă ceva mai târziu și intitulat «Crucea peste darul lumii»,² am reliefat faptul că creația ca darul lui Dumnezeu, n-are importanța ultimă, ci numai rolul de a ne face prin ea transparent pe Dumnezeu, ca Dăruitor, dar pentru că noi, în urma păcatului uităm adesea acest rol, al creației și ne alipim de ea ca de ultima realitate, ne vedem prin aceasta expuși decepțiilor, suferințelor și pînă la urmă morții. Cu alte cuvinte în raporturile noastre cu creația apare crucea.

Dar Dumnezeu a dispus lucrurile astfel, ca această cruce, să nu ne fie un mijloc de distrugere, ci o poartă spre realitatea supremă și netrecătoare a lui Dumnezeu. În virtutea acestei dispoziții, crucea ne deschide ochii și calea spre Dumnezeu, ne face creația transparentă pentru Dumnezeu.

Vrem să arătăm acum că crucea de fapt pune totuși în lumină o valoare a creației prin faptul că ea ne face să vedem și să trăim prin ea transparența lui Dumnezeu și legătura cu El și prin aceasta sfințește creația, sau o face să ne umple de putere și de lumina lui Dumnezeu.

1. Crucea ca mijloc de desăvîrșire și eternizare a creației și a omului în Dumnezeu

Fără îndoială, nu orice cruce, adică nu orice suferință și orice moarte ne face transparent, pe Dăruitorul lumii și ne pune în legătură cu El, ca persoană infinită în viață și iubirea Sa, fapt care dă și lumii o mare importanță. Cînd omul gîndește că dincolo de această lume, nu mai este într-o altă realitate, suferința și moartea legate în orice caz de ea, nu sînt mîntuitoare, nu au un sens pozitiv.

1. Sobornost, nr. 2/1969.

2. Idem, nr. 1/1972.

Deci numai suferința și moartea care ne face transparent și comunicabil prin creație, pe Dumnezeu, capătă și ea un sens pozitiv pentru creație, și pentru noi înșine. Și de aceea aceasta este suferința și moartea pe care noi le numim propriu-zis cruce. Iar crucea în acest sens este crucea lui Hristos și crucea noastră purtată din puterea crucii lui Hristos, această cruce, departe de a însemna un nou sens în existența lumii, dă dimpotrivă un sens acestei lumi, pentru că ea dă un sens pozitiv și suferinței și chiar morții legate de lume. Chiar moartea devine prin această cruce izvor de existență a persoanelor umane și a lumii pe o treaptă nouă, superioară, plină de viața lui Dumnezeu. Această cruce completează sensul fragmentar manifestat în lume, prin faptul că ea deschide drumul spre realitatea lui Dumnezeu, ca lumină și viață infinită, de care se răspîndește sensul plinar și asupra lumii și asupra vieții persoanelor umane în ea. Această cruce cuprinde deci în ea un paradox: pe de o parte pune în evidență insuficiența creației în ea însăși, pe de altă tocmai prin aceasta ea arată creația ca dependentă și în legătură cu realitatea plinară a lui Dumnezeu, care dă astfel creației un sens deplin și o viață superioară și pînă la urmă o îndumnezeire și o existență netrecătoare. Această cruce pune în valoare creația și pe om prin faptul că, arată că omul și creația nu sînt definitiv supuse regimului suferinței și morții, ci sînt mîntuite de acest regim prin puterea realității superioare a lui Dumnezeu. Absolutizarea creației, ne dă în mod paradoxal suferinței și morții personal ultimul cuvînt.

Dar cel ce vede prin crucea lui Hristos creația ca o realitate dependentă de Dumnezeu și deschisă Lui, vede că creația și persoanele se salvează într-o existență eternă.

În general, suferința și moartea în această lume, arată insuficiența ei, arată că ea nu poate fi realitatea absolută. De aceea chiar această suferință și moarte, fac pe mulți oameni să nu se alipească de lume, ca de realitatea ultimă. În acest sens, Nicolae Cabasila, un scriitor bizantin, din secolul al XIV-lea scrie că suferința și moartea nu sînt un blestem, în calitatea lor de consecințe ale păcatului, ci și mijloace acceptate de Dumnezeu pentru a face pe om să nu se alipească prea mult de lume.

Dar numai în Hristos suferința și moartea au putut fi folosite deplin, ca mijloace ale eliberării omului de stăpînirea păcatului și de biruința asupra lor însăși. Căci numai Hristos, trăind în lume, a suportat pătimirea și moartea neamestecate cu păcatul.

După căderea de la început nevoile omului care trebuie satisfăcute de lume au cîștigat asupra lui o forță atît de mare, că el exagerează satisfacerea lor, într-un fel atît de egoist, încît uită de Dumnezeu și de semenii săi și se atașează total lumii într-un mod accentuat egoist. Părinții Bisericii exprimă aceasta zicînd, că efectele de foame, de sete, de oboseală au început după cădere să fie satisfăcute într-un mod păcătos, iar frica de moarte a chinuit pe om așa de tare, că el accepta toate lașitățile și compromisurile pentru a scăpa de ea, pentru un oarecare timp.

Hristos n-a satisfăcut efectele acestea într-un mod păcătos, adică nu le-a lăsat să lunece spre plăcere, nici nu s-a lăsat împins

de frica morții pentru a face orice s-o evite. Singur Hristos a dus o viață și a suportat moartea ca o jertfă curată oferită în numele oamenilor lui Dumnezeu Tatăl. El a pus în această satisfacere strict necesară a trebuințelor Sale și în suportarea morții o forță excepțională, prin care a învins aceste afecte, eliberînd natura omenească de păcat și făcînd-o să învie din morți. Iar aceasta datorită faptului că ipostasul divin însuși întărea natura umană asumată pentru o satisfacere și a suporta aceste afecte de păcat, deși puterea dumnezeiască nu făcea inutil efortul naturii omenești.

Astfel, crucea lui Hristos, devine mijlocul plin de putere care învinge păcatul și moartea și ne mîntuiește. Crucea lui Hristos redescoperă și restabilește deplin sensul pozitiv al creației, pentru că Hristos a arătat definitiv că crucea, adică suferința și moartea, nu sînt ultimul moment al existenței umane, ci prin ea se ajunge la Dumnezeu, la viața eternă, că deci viața în această lume nu este ultima viață, ci deasupra ei este viața eternă și nesfîrșită în Dumnezeu, la care se ajunge însă tocmai prin suportarea suferinței și morții care nu pot fi despărțite de această lume. Prin crucea lui Hristos se descoperă deci în același timp că lumea e necesară, pentru că numai prin ea, suportînd crucea legată, de ea, se ajunge la Dumnezeu, sau la plenitudinea de viață a omului și a lumii însăși.

Crucea lui Hristos are deci aceste două efecte: pe de o parte ea prezintă lumea ca nefiind ultima realitate, ci realitatea penultimă, dependentă de Dumnezeu, pe de altă parte ea face să se răspîndească asupra existenței lumii o valoare eternă. Prin crucea lui Hristos a fost tocit acul păcatului prin care omul se alipește într-un mod egoist și exclusiv de lume și a fost învinsă moartea. Crucea lui Hristos desparte existența omului și a lumii de păcat, prin care viața omului și a lumii au fost supuse unei morți definitive. Crucea lui Hristos arată din nou chipul pozitiv original al omului și al lumii și e mijloc de ridicare a lor la desăvîrșirea existenței lor în Dumnezeu. Dar aceasta a fost crucea prin puterea lui Dumnezeu. În acest sens "crucea este puterea lui Dumnezeu" (I Corinteni I, 18, 24).

În felul acesta crucea lui Hristos nu este o negație esențială și definitivă a lumii și a omului, ci numai a trăirii păcătoase în lume. Ea arată că lumea insuficientă în ea însăși, recîștigă printr-o înfrînare de la păcat sensul ei deplin în plenitudinea lui Dumnezeu. Ea arată că lumea este destinată să se completeze în existența adevărată și eternă în Dumnezeu. Din crucea lui Hristos se proiectează o lumină a lui Dumnezeu asupra lumii, transfigurînd-o prin participare la puterea lui. Crucea lui Hristos frînează alipirea exclusivă la lume ca la ultima realitate, dar tocmai prin aceasta ea leagă existența omului și a lumii de Dumnezeu.

Prin crucea Sa Logosul divin întrupat redescoperă Logosul (sensul, rațiunea) complet al lumii și al vieții omenești, acoperit prin umbra păcatului și morții. Sf. Atanasie cel Mare spune: "Înțelepciunea lui Dumnezeu, care se arată înainte prin chipul ei în creaturi... și prin ea arăta pe Tatăl ei după aceea ea însăși, fiind Logosul însuși, s-a întrupat, cum zice Ioan și după desființarea mor-

ții și mîntuirea neamului nostru, se descopere și mai mult pe Sine înșăși și prin Sine, pe Tatăl Său.³

Hristos, Fiul lui Dumnezeu cel întrupat învinge moartea chiar prin faptul că El suportă cu puterea răbdării neamestecată cu revolta și învinge afectele de foame, de sete, de oboseală, de durere chiar prin faptul că El nu lunecă prin ele spre păcat. Prin acestea întărește firea omenească, făcîndu-o capabilă să-și însușească puterea lui Dumnezeu, le învinge nu ocolindu-le ci suportîndu-le fără de păcat. Numai astfel întărește firea noastră.

Pentru aceasta în Răsărit crucea lui Hristos, ca pătimire fără de păcat a morții, nu e treapta extremei slăbiciuni a omului, ci prilejul manifestării puterii lui. Acesta s-a arătat și în felul cum au primit martirii moartea și cum o primește orice creștin cu credință tare în Hristos. Depășirea crucii prin înviere nu îi vine lui Hristos după momentul final al unei epuizări totale din moarte, din afară de El, din Tatăl singur, ci chiar din interiorul Său, întrucît El suportă moartea cu puterea răbdării nerevoltate, după ce a ținut în frîu afectele Sale de foame, de sete, de oboseală, nelunecînd în păcatul plăcerii, și executînd firea Sa în această încordare de putere.

În sinaxarul de sîmbătă seara din Săptămîna Mare, se zice: «Cuvîntul lui Dumnezeu s-a coborît cu trupul Său în mormînt și cu sufletul Său necorupt și îndumnezeit în iad. Dar sufletul Domnului nu s-a oprit în iad, ca sufletele altor sfinți, pentru că nici un blestem al strămoșilor nu-l împovăra. Domnul nostru s-a sălășluit și cu dumnezeirea în mormînt, aceasta rămînînd unită cu trupul».

• Puterea manifestată de Hristos pe cruce a fost o putere care a trăit raportul cu lumea.

Crucea suportată de Hristos cu o astfel de putere a fost un mijloc prin care a ajuns la înviere.

În acest sens Biserica ortodoxă cîntă: «Hristos a înviat din morți cu moartea pe moarte călcînd și celor din mormînturi viață dăruindu-le». Pentru aceea credincioșii se înseamnă cu semnul crucii, convinși că prin ea le vine și lor în ajutor, puterea lui Hristos cu care a întărit El firea Lui, ca să nu alunece prin afecte în păcat și prin care a învins moartea.

• Preotul binecuvîntează pe credincioși cu crucea în cursul slujbelor bisericești, dar totdeauna ridicînd-o arătînd că numai cu ajutorul ei pot să-și stăpînească pornirile spre păcate și să izbîndească în săvîrșirea binelui.

Ea are totdeauna această putere prin faptul că ea este intim legată de Hristos, care a învins păcatul și moartea și prin aceasta a înviat. Ca atare, ea e întotdeauna prezentă în Hristos Cel înviat. Ea e prezentă totdeauna în starea de înviere a lui Hristos și aduce creștinilor puterea lui Hristos cel înviat, pentru că ea înseamnă că Hristos s-a predat și se predă continuu în mod total Tatălui ca om. Și chiar aceasta îl umple pe El ca om de putere dumnezeiască care se arată în starea Lui de înviere. Iar aceasta are loc în mod neîntrerupt. În aceasta constă intrarea lui Hristos

ca om la Tatăl prin suferințele și moartea legate de lume, pentru ca să scape lumea de păcat și de moarte. De aceea intrarea lui Hristos la Tatăl nu are loc decît prin sacrificiu sau prin dăruirea de Sine, cum spune Epistola către Evrei și Sfîntul Ciril din Alexandria (Adoratio in Spiritu et veritate). Aceasta echivalează cu deplina restabilire a comuniunii lui Hristos ca om cu Tatăl, fapt care s-a împlinit prin pătimirile și prin moartea legate de această lume. Iisus a făcut aceasta renunțînd deplin la Sine însuși, fapt care este legat cu suferința și cu moartea. Această stare a ei Hristos o menține în Sine și ne-o dă și nouă și prin ea putem și noi să renunțăm la noi înșine și să ne predăm Tatălui, intrînd astfel în comuniunea cu Tatăl și umplîndu-ne de puterea Lui.

Crucea este deci semnul iubirii culminate a lui Hristos ca om față de Dumnezeu manifestată în mijlocul lumii, în numele ei și pentru scăparea ei. Crucea lui Hristos e semnul iubirii Lui manifestată față de Tatăl prin faptul că El consideră lumea ca o realitate transparentă pentru Dumnezeu și vede în pătimire și în moarte calea prin care, renunțînd la Sine se predă lui și se unește cu El. Dar crucea este și semnul iubirii lui Hristos ca Dumnezeu și ca om față de noi. Prin puterea iubirii Lui vărsată în noi, putem și noi să ne manifestăm iubirea noastră față de Dumnezeu, trăind raportul cu lumea și cu o realitate, care ne face transparent pe Dumnezeu. Și tocmai în aceasta se arată raportul pozitiv al crucii cu lumea, că face transparentă pentru Dumnezeu prin ea și deci deschisă pentru puterile lui Dumnezeu care vreau să se reverse în ea.

Ca o astfel de putere a iubirii jertfelnice îndreptată în toate direcțiile, spre Dumnezeu, spre noi și spre lume, crucea lui Hristos este prezentă în mod permanent în Hristos cel înviat, ca sursă a iubirii noastre jertfelnice, către Dumnezeu și către oameni în cadrul lumii.

În general după Sfîntul Ciril de Alexandria la Tatăl nu se poate intra decît în stare de sacrificiu, în acest scop Hristos ne ia în Sine și noi îl luăm în noi înșine, pentru a deveni și noi un sacrificiu pur. Dar aceasta nu înseamnă o negație a lumii în esența ei, ci un astfel de raport cu ea, care ne face transparent prin ea pe Tatăl adică un raport în care se manifestă puterea noastră de a face ceea ce ne oferă lumea cu moderație și în duhul frățietății cu ceilalți și de a suporta durerile din ea și moartea cu răbdare.

În sacrificiul nostru oferit împreună cu sacrificiul lui Hristos și, din puterea Lui, sau în crucea noastră, împlinim ceea ce spunem în preajma oferirii lui Hristos ca sacrificiu la Sf. Liturghie, oferind darurile noastre, spre a fi asimilate cu darul Lui: «Ale Tale dintru ale Tale». Ne oferim pe noi și lumea, ca dar Lui Dumnezeu, după ce le-am primit pe ele ca dar din partea lui Dumnezeu. Prin aceasta ne umplem pe noi înșine și lumea de viață lui Dumnezeu, venită nouă prin trupul lui Hristos, prin faptul că se aduce El însuși jertfă, pentru noi și pe noi împreună cu El.

Lumea are deci un rol necesar în crucea noastră. Ea nu este anulată pur și simplu, ci e ridicată la o treaptă mai înaltă, în care e umplută de puterea lui Dumnezeu, după ce a renunțat la treapta ei inferioară slăbită de păcat. Noi trebuie să folosim lumea

3. Sf. Atanasie cel Mare, Oratio III, Contra Arianos, P.G. XXVI, 320.

În suportarea crucii, pentru a arăta puterea noastră în raport cu ea, nu puterea de a o nega pur și simplu, ci puterea de a folosi ca dar oferit lui Dumnezeu și ca dar dat de Dumnezeu, deci ca mijloc de unire cu Dumnezeu în iubire. Pentru a o putea folosi însă ca dar, lumea trebuie să existe ca dar dat nouă de Dumnezeu. Dar e necesară o putere de la Dumnezeu pentru a folosi lumea cu moderație și răbdare, pentru a șocoti că mai presus de ea este Dumnezeu, pentru a o folosi în comunitate de iubire cu ceilalți. Iar toate acestea le putem face pentru că există o lume. Numai pentru că există o lume ea poate fi desăvârșită prin crucea suportată de noi din puterea crucii lui Hristos. Omul nu poate crește dacă n-are o lume și un trup legat cu lumea, pe care să le poată oferi lui Dumnezeu ca dar, pentru ca să le primească din nou umplute de o viață mai înaltă, ca «dar peste dar».

Pentru aceea există și un sens pozitiv în cuvântul Sf. Apostol Pavel: «În crucea Domnului eu m-am răstignit lumii și lumii» (Galateni VI, 14). Aceasta nu înseamnă o simplă ieșire din lume, ci «o normă, după care creștinul trebuie să viețuiască» (Galateni VI, 16). Cel ce se răstignește cu Hristos nu e simplu mort, ci «viețuiește pentru Dumnezeu», viețuind în lume (Galateni III, 19). Astfel puterea care vine credincioșilor din Hristos când o invocă prin semnul crucii, este puterea stării Lui de jertfă plină de iubire, prin care El a intrat la Tatăl și intră pururea în inima celor ce sînt în lume, dîndu-le și lor puterea de a satisface trebuințele lor în lume cu cumpătare și de a suporta moartea cu răbdare, că El însuși, primind prin aceasta și ei puterea care-i va duce la înviere și prin care va fi o lume transfigurată.

Prin puterea care ne vine din jertfa lui Hristos care este în același timp viu, noi trebuie să realizăm sfatul Sf. Apostol Pavel: «Să prezentăm trupurile noastre ca o jertfă vie, sfîntă, plăcută lui Dumnezeu», care este în același timp «o slujbă de închinare cuvîntătoare (rațională)», oferită lui Dumnezeu (Romani XII, 1). Creștinul făcînd semnul crucii, nu primește numai puterea lui Hristos pentru a birui păcatul și a reuși în tot ce e bun, ci oferă și el un adevărat cult lui Dumnezeu, ridicînd duhul lui la Dumnezeu și închinînd toate lui Dumnezeu, inclusiv pe sine însuși. Dar aceasta creștinii n-o pot face decît rămînînd într-un raport cu lumea. Există în crucea lui Hristos o afirmare a creației și o transcendere (o depășire) a ei, o depășire a creației în ceea ce privește păcatul: o transcendere a creației ca realitatea ultimă, dar nu e o transcendere a ei ca realitate în Dumnezeu, ci o afirmare și o ridicare a ei pe o treaptă mai înaltă în Dumnezeu.

Noi nu ne putem găsi în raport cu Dumnezeu în afară de lume, ci prin lume ca dar și transparent, adică folosind-o cu moderație, cu iubire față de alții, odată ce ea e un dar dat de Dumnezeu tuturor, cu răbdare pentru insuficiențele și moartea legate de ea, odată ce nu e realitate ultimă, și cu recunoștință, sîndînd la Dumnezeu ca la Dăruitorul lumii și al ființei noastre. De aceea, raportul nostru cu Dumnezeu e un raport, prin crucea înnoitoare a creației.

Crucea Domnului nu-și descopere sensul ei complet fără întru-

pară și învierea Lui. Dacă crucea ar însemna pur și simplu o negare a trupului și a lumii, Domnul nu s-ar fi întrupat. El s-a întrupat pentru a sfînti prin cruce trupul Său și trupurile noastre împreună cu lumea și pentru a conduce astfel pe cei sfîntiți la înviere și la o viață veșnică.

Sf. Atanasie zice: «Deoarece Cuvîntul lui Dumnezeu a văzut pe oameni, pe căi rătăcite, El n-a voit să piardă pe cei care altădată participau la chipul Său, ci «să reînnoiască chipul ei, pentru ca ei să-L recunoască din nou prin acest chip. De aceea Cuvîntul lui Dumnezeu a venit El însuși pentru ca El - chipul lui Dumnezeu - să poată reînnoi omul creat după chipul Său». ⁴ Faptul că Fiul lui Dumnezeu însuși se face om și împacă prin cruce pe oameni cu Dumnezeu și învie natura noastră, adică ne conduce pe noi înșine la viața veșnică în El, dovedește valoarea eternă, pe care existența noastră o are pentru El și rolul crucii ca mijloc al acestei reînnoiri a ei pentru eternitate. Același părinte bisericesc spune că Fiul lui Dumnezeu a venit ca Doctorul și Mîntuitorul tuturor pentru a vindeca și mîntui creațiunea Sa. Pentru aceea El asumă trupul omenesc, ca să-L vindece dinăuntru prin puterea Sa divină, dar și prin efortul omului însuși întărit dinăuntru prin puterea divină.

Pornind de la cuvintele Sfințului Apostol Pavel că noi trebuie să creștem pentru a înțelege «care este, lărgimea, adîncimea și înălțimea» iubirii lui Hristos, Sf. Atanasie zice: «Cuvîntul s-a întins pretutindeni în sus, în creațiune; în jos, în întrupare; în adîncime, în iad; în lărgime, în cosmos. Totul este plin de cunoștința lui Dumnezeu. Din cauza aceasta, El n-a oferit trupul Său îndată după venirea Sa, omorînd trupul Său și înviindu-l și făcîndu-l nevăzut, ci a rămas în trup, a săvîrșit lucruri mari și a făcut semne, pe care nici un om nu le-a săvîrșit și astfel El s-a făcut cunoscut ca Cuvîntul lui Dumnezeu». El a redat prin aceasta importanța vieții și efortul omului în lume, ca mijloc de a învinge păcatul și de a face binele și de a se umple de puterea lui Dumnezeu, ca drum spre viața eternă în Dumnezeu.

«El a voit să se facă văzut în trup, pentru a trage ca om pe oameni la Sine și pentru a ridica simțurile lor căzute la Sine și a convinge pe cei ce îl vedeau ca om, că El nu este numai om, ci și Dumnezeu». ⁵

Numai în lumea aceasta a putut să se facă văzut și să înfăptuiască opera de mîntuire Fiul lui Dumnezeu și de aceea s-a întrupat. Numai prin trup a putut ajunge la învierea trupului, suportînd moartea trupului, suportînd moartea în El, cu răbdare și fără de păcat. Numai trupul s-a umplut de viață dumnezeiască, ce iradiază din el tuturor celor ce cred.

Prin cruce El a arătat puterea biruitoare asupra păcatului în trupul omenesc; prin crucea suferită în trup a biruit slăbiciunea naturii noastre care acceptă atîtea lașități ale egoismului. El a făcut din viață în lume exemplul unei vieți de alt nivel decît cel

4. Sf. Atanasie cel Mare, Oratio de incarnatione Verbi, P. G. XXV, 120.

5. Ibidem, 124.

la care o trăiește egoismul păcatului. Dar El s-a arătat tot în lume și în trup și ca Dumnezeu transparent, care a intrat în comuniunea cu oamenii, dovedind că suferințele și moartea, care au fost produse de păcat și susțin păcatul în oameni, pot fi învinse prin viața și moartea acceptate ca sacrificiu adus lui Dumnezeu pentru oameni în lume și așa se ajunge la Dumnezeu.

2. Crucea ca mijloc de sfințire și transfigurare a lumii

Prin cruce Hristos a sfințit trupul Său, ca inel de legătură și de comunicare a lui Dumnezeu cu lumea, întrucât El a respins toate ispitele care veneau din lume de a se lăsa învins de plăcere prin satisfacerea exagerată a trebuințelor lui sau de a evita durerea morții. Din trupul său, sfințenia se poate extinde la toate trupurile și la întreaga lume, dacă noi respingem la fel ca El ispitele spre păcat și suportăm cu răbdare durerile și moartea.

Biserica ortodoxă nu spune că prin cruce Hristos a ieșit din creațiune, ci că El a restabilit-o ca paradis, ca paradis actual pentru Sine și pentru sufletele credincioase ale celor morți și ca paradis începător și virtual pentru cei ce, prin credința în El acceptă crucea Lui și o suportă cu puterea Lui. Crucea este astfel puterea lui Hristos care, asumată de noi, poate transforma lumea în paradis. În acest scop, Hristos rămâne cu noi până la sfârșitul veacurilor.

Ea (creațiunea) poate fi începutul restabilirii în starea de paradis prin cruce, care înseamnă înfrînarea pasiunilor egoiste și a lașităților și compromisurilor de tot felul născute din frica morții. Într-un imn al Bisericii ortodoxe de la sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci din 14 septembrie, se spune: «În paradisul de altădată, lemnul m-a golit prin mîncare, pricinuindu-mi moartea, lemnul crucii aducîndu-mi hrana vieții dumezeiești, a fost împlinită pe pămînt și toată lumea s-a umplut de bucurie». Prin aceasta paradisul s-a deschis din nou, pentru că sabia învîrtoare care oprea intrarea în el din cauza lăcomiei umane, n-a mai putut să-l țină închis. Numai înfrînarea acestei lăcomii poate să-l restabilească în starea de paradis. Aceasta a început s-o facă Hristos. El a intrat în paradisul reînnoit, deschizîndu-l, prin faptul că a purtat ca om lemnul crucii, prin care a respins lăcomia și a preferat renunțarea la Sine însuși, la viața egoistă. Și împreună cu el a intrat și tîlharul care a mărturisit pe Hristos și vor intra toți cei ce vor face la fel.

Desigur, există un paradis în care intră sufletele credincioșilor după moarte. Dar poate exista un paradis și pe pămînt, ca restabilirea paradisului inițial. Numai cei ce se silesc să facă din viața pămîntească un paradis prin credința în Hristos, pot intra și după moarte în paradisul de acolo. Dar ei fac din viața de pe pămînt un paradis acceptînd crucea. Deci prin cruce se pregătesc să intre și în paradisul de după moarte și apoi în cel de după înviere, a cărui anticipare este paradisul parțial de pe pămînt.

Fără efortul de a face pămîntul într-o oarecare măsură un paradis, nu se înaintază spre paradisul veșnic de dincolo. În acest scop rămîne Hristos cu noi până la sfârșitul lumii.

Noi obținem pe pămînt o pregustare a paradisului eshatologic, trăindu-ne viața în duhul crucii lui Hristos și din puterea ei. Biserica ortodoxă cîntă într-un alt imn: «O, slăvită minune! Pomul purtător de viață, prea sfînta cruce, s-a arătat astăzi la înălțime. Toate marginile pămîntului o slăvesc. Toți demonii sînt înspăimîntați. Ce mare dar a fost făcut locuitorilor pămîntului!».

Din toate cîntările Bisericii ortodoxe se desprinde rolul crucii în sfințirea și transfigurarea lumii. Așa cum prin ea a fost sfințit trupul Domnului, la fel se sfințesc prin ea trupurile noastre și raporturile noastre cu lumea însăși. Noi obținem această sfințire prin puterea lui Hristos în care persistă crucea cu prelungire a atitudinii Sale înfrîinate, răbdătoare, fără de păcat, iubitoare față de lume, ca laudă a lui Dumnezeu prin ea, ca dăruire de Sine Tatălui în toate raporturile Lui cu lumea.

Pentru aceea în Biserica ortodoxă toate persoanele și toate lucrurile sînt sfințite prin cruce. Creștinii, însemnîndu-se cu semnul crucii, cer pe de o parte de la Hristos, puterea de a se comporta ca și El cu curăție și cu bărbăție, față de lume, de altă parte manifestă voința lor de a se ridica prin efortul lor, în întîmpinarea acestei puteri, de a slăvi pe Dumnezeu, în toate faptele, și în purtarea tuturor greutăților în lume și chiar în preajma morții lor, de a viețui și de a muri lui Dumnezeu de a se manifesta în toate ca o jertfă vie oferită lui Dumnezeu. Făcîndu-și semnul crucii ei «se închină» lui Dumnezeu, se dedică lui, precum se dedică toate făcînd semnul crucii peste ele. În acest sens Bisericele sfințesc toate prin cruce: apa cu care stropește pe credincioși, mîncările, casele, grădinile și cîmpurile cu roadele lor, darurile oferite lui Dumnezeu, căci prin toate ei pot să primească în ei înșiși puterea crucii lui Hristos care să le facă viața înfrînată, răbdătoare, iubitoare, sfințită, închinată lui Dumnezeu. Prin toate crucea sfințește viața lor, prin toate e curățită viața și închinată lui Dumnezeu, întrucît însuși aceste mijloace de existență sînt făcute transparente pentru Dumnezeu împreună cu ei și mijloace prin care li se comunica puterea Lui. Crucea îi pune pe credincioși prin toate în legătură cu Hristos Cel ce a înviat prin suportarea cu putere și fără de păcat a morții Lui. Prin cruce toate sînt oferite ca darul lui Dumnezeu, ca ei înșiși. Toate slujbele bisericesti încep și se săvîrșesc prin semnul crucii, devenind sfințitoare și dătătoare de putere, prin puterea crucii, toate rugăciunile se termină prin semnul crucii, toate gesturile principale ale cultului sînt însoțite de semnul crucii. Căci puterea însăși a lui Hristos coboară prin semnul crucii, întrucît El însuși este invocat prin acest semn, în starea lui de înviere, în care a rodit puterea crucii Lui. Și prin acest semn credincioșii vin în întîmpinarea puterii lui Hristos, făgăduind prin el de a se oferi lui Dumnezeu ca jertfă curată, asemenea lui Hristos și din puterea lui Hristos, a se comporta cu curăție în toate faptele lor din lume. Pentru aceea semnul crucii este însoțit întotdeauna de invocarea Sfintei Treimi. Căci Ea este aceea care lucrează mîntuirea oamenilor și de la Ea coboară puterea lucrătoare a lui Dumnezeu în lume, tot darul desăvîrșit, pentru a sfinți și transfigura lumea și viața omenească. Ea (puterea) este aceea care se face transparentă prin cruce în lume.

„Căci prin această lucrare care se produce prin cruce se curăță nu numai credincioșii și raporturile lor cu lumea, prin puterea ce li se dă din Hristos, ci și lumea însăși. Prin cruce sînt alungați demonii care produc răul și lansează ispitele lor, prin mijlocirea apelor, a vinului, a fructelor, a fețelor umane.

Credincioșii cred că în toate acțiunile lor și pe toate drumurile lor, în toate contactele lor cu natura și cu oamenii vor fi însoțiți de Duhul Sfînt, de Duhul lui Hristos cel răstignit și înviat, de Duhul puterii lui, dacă ei se însemnează cu semnul crucii. Există o legătură specială între cruce și Duhul Sfînt. Căci crucea este efortul uman de purificare, în vreme ce Duhul Sfînt este puterea sfințitoare dumnezeiască. Amîndouă trebuie să meargă împreună.

Crucea este puterea purificatoare a Creației lui Dumnezeu pentru că prin semnul ei făcut cu credință și voința unei vieți curate în lume, credinciosul se deschide puterii Duhului lui Hristos, care s-a comportat cu curăție în lume și a întărit corpul Său în sfințenie prin puterea Duhului Sfînt, evitînd păcatul în toate formele lui egoiste și suportînd moartea din iubire față de Dumnezeu și de oameni. Crucea ne aduce această putere a lui Hristos pentru că amintindu-ne de crucea Lui, noi voim să ne comportăm în lume asemenea Lui, eliberați de pasiunile egoiste, într-un duh de cumpătate, de pace, de armonie cu ceilalți, de deschiderea față de lucrarea lui Dumnezeu în noi.

„Crucea este arma contra diavolului”, cîntă Biserica ortodoxă. Ea este o armă contra tuturor ispitelor și uneltirilor diavolului, contra pasiunilor noastre, care ne împing în certuri, la lupte între noi, la exclusivism. Crucea este arma contra diavolului pentru că întărește în noi duhul de sacrificiu, de comuniune cu Dumnezeu și între noi înșine. Crucea, ca frînă împotriva pasiunilor egoiste și exclusiviste, ca frînă contra alipirii lacome la creația văzută ca la singura realitate, poate aduce o contribuție de mare importanță pentru înfăptuirea unei păci în spiritul evangheliei, dînd acesteia un fundament interior de neclintit.

Sfinții Părinți au condiționat vederea lui Dumnezeu prin creație, sau transparența lui Dumnezeu prin creație, de purificarea noastră de pasiuni. Această idee a fost în mod special explicată teoretic de Sf. Maxim Mărturisitorul. După el, privind lucrurile, purificați de pasiuni, noi le restabilim în înțeleșurile lor adevărate, transparente pentru Dumnezeu. El zice: „Înțeleșul pătimăș este gîndul compus din înțeleș și din patimă. Să separăm patima de înțeleș și va rămînea înțeleșul simplu. Și noi îl separăm pe acesta printr-o iubire duhovnicească și printr-o cumpătate, dacă voim”.⁶ Adică o separăm prin cruce. Această nu înseamnă deci o distrugere a creației, ci o redescoperire a sensurilor ei adevărate, frumoase, nedeformate prin patimi, în calitatea lor de transparente ale lui Dumnezeu.

În felul acesta, noi devenim prin crucea asumată de noi, datorită puterii crucii lui Hristos, o „zidire nouă” (II Corinteni V, 16-17), cum zice Sf. Apostol Pavel. În această calitate noi vedem

că „toate aparțin lui Dumnezeu” (II Corinteni V, 18), cum zice același Apostol, imediat după aceea. Prin aceasta noi pregătim creațiunea să ajungă la starea de libertate, la care vom ajunge noi înșine ca fii ai lui Dumnezeu, ne mai fiind sclavi celor pămîntești ai pasiunilor.

Căci, noi, lumea nu se bucură de starea de corruptibilitate la care, după ce am căzut noi înșine, am atras-o și pe ea, devenind sclavii ei în loc de a fi stăpîinii ei, cum ne-a cerut Dumnezeu la început. Starea de libertate la care vom ajunge echivalează cu starea de slavă, de care vom putea face pârtașă și creația (Romani VIII, 31). Creațiunea se află încă în durerile nașterii, în vederea acestei stări adevărate și noi a existenței ei.⁷ Acestea sînt durerile crucii, ale suportării durerilor și înfrînărilor, care eliberează de păcat.⁸ Crucea se dovedește singurul mijloc prin care creația se naște sau trece la forma nouă de existență, prin care este văzut Dumnezeu ca Cel ce este totul în toate. Numai pe această cale vom ajunge la ospățul suprem, care este cunoștința îmbelșugată a Logosului dumnezeiesc, deplin transparent, într-un dialog direct și deplin clar cu El. Atunci această creație va fi văzută în El și în noi, ca un conținut comun al dialogului, ca un transparent total subțiat prin care El se va face desăvîrșit cunoscut prin noi toți în toată bogăția Sa dată nouă și noi înșine deplin transparenți unii altora și uniți între noi. Dar această stare se va înfăptui grație crucii lui Hristos, acceptată ca cruce a noastră. Numai în lumina și în puterea crucii, care se va arăta pe cer ca semnul Fiului Omului, la a doua venire a Lui întru slavă (Matei XXIV, 30), creația va apărea, la sfîrșit, ca „un cer nou și ca un pămînt nou”, în care locuiește dreptatea desăvîrșită (Apocalipsa XXI, 1).

Pr. Prof. D. STĂNILOAE

6. Capete despre dragoste, III, 43.

7. Sf. Maxim Mărturisitorul, Ambigua, P.G. XCI, 1373.